

Enformasyon Toplumunda Sanayi...

Aykut Göker

Sanayi toplumunun enformasyon toplumuna evrilmesiyle sınıai üretim ekonomi açısından önemsizleşecek midir? Bilgisayar destekli imalat-mühendislik-tasarım yöntemleri ile robotik, ileri düzeyde otomasyon ve esnek otomasyonun (hepsi, geniş anlamda, enformatik alanının ürünleridir) yaygınlaşması sonucu, **geleneksel sanayi kavramının** kalıpları içinde düşündüğümüz üretim dallarının istihdamdaki paylarının azaldığı doğrudur.

Buna karşılık, çağı simgeleyen enformasyon teknolojisinin ürünlerini üreten **yeni imalat sanayii dalları** ve “**prodüktif hizmet sanayileri**” gibi, **yeni sanayi kavramları** ortaya çıkmaktadır. “**Yazılım sanayii**” prodüktif hizmet sanayilerinin tipik örneğidir.

Bunlara ek olarak, Yüzyıl’ımızın ilk çeyreğinde enformasyon teknolojisinin bugünkü rolüyle kıyaslanabilir bir rol üstlenmesi beklenen, **yeni biyoteknoloji**, özellikle de **gen mühendisliği** ve **doku mühendisliği** temelinde, istihdam profili ya da ölçek olarak, geleneksel sanayi dallarına pek benzemeyen, başka sınıai üretim dalları doğmaktadır. Üstelik, **tarım**, enformasyon teknolojisiyle yeni biyoteknoloji temelinde, sanayie özgü normların egemen olduğu, tam bir sınıai üretim dalına dönüşmektedir. **Nanoteknoloji**deki gelişmeler, bugünkünden çok farklı, sınıai faaliyet dalları yaratacaktır.

Yeni iş alanları, geleneksel sanayilerdeki teknolojik dönüşümün sonucu olarak boşta kalan işgücünü emecek bir genişliğe ulaşacak mıdır; bu, mutlaka ele alınması gereken bir sorundur. Ama, önce anlamamız gereken nokta, sanayinin önemsizleşmesi değil, çağın jenerik teknolojileri tabanında köklü bir dönüşüme uğruyor olmasıdır. Prodüktif hizmet sanayilerinin, diyelim yazılım **sanayiinin**, çağımıza egemen olan enformasyon teknolojisinin doğası gereği, kazandığı nispi önem, bizi, “öbür sanayi artık bitti” yanılgısına düşürmemelidir. Anılan sektörlerin en fazla geliştiği ABD’de bile, **İmalât** Sanayii hâlâ Amerikan ekonomisinin temelini oluşturmaktadır.¹

Kaldı ki, gelişkin bir sanayie sahip bulunmayan bir ülke, prodüktif hizmet sektörlerinde de gelişme sağlayamaz. Michael E. Porter, “**The Competitive Advantage of Nations**”ta şöyle diyor:

“...hizmet ve imalat sanayileri arasındaki bağ, hizmet sanayilerindeki ulusal rekabet üstünlüğü açısından önemlidir.

“Yerli imalat firmalarının olmadığı koşullarda, hizmet talebi sınırlıdır. Hizmet firmaları da hizmet satın alır ama, hizmet sanayilerinin pek çoğunda satışlar, büyük oranda imalat firmalarıyla ilintilidir.

¹ “**Manufacturing remains the foundation of the American economy.**” Bu tespitin yapıldığı Clinton-Gore Bilim ve Teknoloji Planı’nın yayımlandığı 22 Şubat 1993’ten bu yana, ABD’nin bilim ve teknoloji stratejisinde, temelde herhangi bir değişiklik meydana gelmemiştir.

“Bir diğ er nokta, bir ÷lkedeki imalat sanayii sektörünün yapısı, talep edilen hizmetlerin miktarını, tipini ve düzeyini güçlü bir biçimde etkileyebilir. Örneğ in, ileriye dönük düşünceler üreten, gelişkin imalat firmaları olmaksızın, gelişkin yazılım firmalarının ya da uzmanlık alanlarına yönelik danışmanlık kuruluşlarının ortaya çıkması güçtür.” Porter’ın söyledikleri ek yorum gerektirmeyecek kadar açıktır.

Bir ÷lkede asıl olan, rant ekonomisi değ il de üretim ekonomisi ise, o zaman, üretim becerisi de, hâlâ eski önemini koruyor demektir. Ancak, bu beceri artık, mutlak surette teknolojiye egemen olabilmek demektir. Teknolojiye egemen değ ilseniz, dünya pazarlarında rekabet üstünlüğü kazanmanız imkânsızdır.

İşte, daha önce sözünü ettiğ im, Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı’nın hedefi, Dünya Bankası çıkışlı Plan’dan farklı olarak, Türkiye’nin, enformasyon teknolojisi ve ürünlerinin yalnızca iyi bir kullanıcısı olarak kalmaması; **hem bu teknolojiyi hem de ürünlerini** geliştirmekte ve bir üst düzeyde yeniden üretmekte yetkinleşmesidir. Kurulması önerilen “Ulusal Enformasyon Altyapısı” bu yetkinleşmenin, dolayısıyla da toplumumuzu enformasyon toplumuna taşımanın aracı olarak öngör÷lmüştür.

Dünya Bankası çıkışlı Plân, Ulusal Enformasyon Altyapısı’nın kurulması bir yana, adını bile anmamıştır. Oysa, Plân’ın yayımlandığı 1993 yılı, ABD’nin, AT ÷lkelerinin, Japonya’nın, G. Kore’nin yüksek hız enformasyon şebekelerini kurma kararlarını dünyaya ilan ettikleri yıldır.

Başkan Clinton ve yardımcısı Gore’un, 1993 Şubat’ında “*Amerikan Ekonomisinin Büyümesi için Teknoloji: Ekonomik Güç Sağlamak için Yeni Bir Yol*” başlığıyla açıkladıkları, yönetimlerinin Bilim ve Teknoloji Politikası’ndaki ana maddelerden birisi, “Ulusal Enformasyon Altyapısı”nın kurulmasıydı. Avrupa Konseyi de, 1993 Aralık’ında, Avrupa Komisyonu’nun konuyla ilgili Rapor’unu² inceleyerek, benzer şebekelerin Avrupa’da kurulmasına “*tam bir politik destek verme*” ve “*Avrupa için Eylem Önerisi hazırlatma*” kararını alıyordu.

Tekrar belirtelim, halen, Dünya Bankası’nca hazırlanmış olan Ana Plân yürürlüktedir. Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Plânı’nın hayata geçmesi ise, bu Plân’a siyasi düzlemde sahip çıkılmasına bağlıdır.

CBT, 2 Eylül 2000.

² Avrupa Komisyonu’nun bu raporu “Growth, competitiveness, employment: The challenges and ways forward into the 21st century” başlığıyla, 1994’te yayımlandı. Avrupa Konseyi’nin kararı gereğ i hazırlanan ve daha sonra “Bangemann Report” adıyla anılan “Eylem Önerisi” ise, “Europe and the global information society: Recommendations to the European Council” başlığıyla 26 Mayıs 1996’da yayımlandı.